

Republic

Interpretacija i upravljanje baštinom

IZVEDBENI PROJEKT INTERPRETACIJE U SVRHU
REKONSTRUKCIJE, UREĐENJA I PRENAMJENE POSTOJEĆE
ZGRADE BOSANSKOG MAGAZINA U RESTORAN BRZE
PREHRANE I INTERPRETACIJSKI CENTAR

NARATIVNI DIO

lipanj, 2024.

Lipanj, 2024.

Naručitelj: Veleučilište u Karlovcu

Autori: Mirna Vulin, Marko Barišić i Josipa Slaviček za Republic d.o.o.

Republic d.o.o.
Velimira Škorpika 7A
22000 Šibenik
ured@republic.com.hr
www.republic.com.hr

Republic d.o.o.
VELIMIRA ŠKORPIKA 7A, ŠIBENIK

Marko Barišić, direktor

Mirna Vulin, direktorica

Interpretacijski izložak „Bastion”.....	4
Interpretacijski izložak „Kraljev gambit”.....	6
Interpretacijski izložak „Foto punkt”.....	10
Tematski playroom.....	12
Interpretacijski izložak „Izgubljeni grad”	14
Interpretacijski izložak „Europski projekt Karlovac”.....	16
Interpretacijski izložak „Odaja graditelja”.....	22
Interpretacijski izložak „Otisak”.....	28
Interpretacijski izložak „Stari gradovi 1”.....	29
Interpretacijski izložak „Stari gradovi 2”.....	30
Interpretacijski izložak „Dodir civilizacija”.....	32
Interpretacijski izložak „Rat”.....	35
Interpretacijski izložak „Mir”.....	40
Interpretacijski izložak „Zvijezda od Kupe i Korane”.....	45
Kampanja inkluzivnosti „Ti si Zvijezda ove priče”.....	51
Tlocrti i pozicije opreme.....	52

NARATIVNI DIO

Interpretacijski izložak „Bastion“

Vrsta:

Podni samostojeći izložak.

Tema:

Josipov bastion.

Opis:

Podni samostojeći izložak s metalnim nosačima. U sredini je staklena transparentna površina na koju su dodane konturne linije. Ove linije simuliraju obrise izvornog izgleda bastiona s tekstualnom interpretacijom građevinskih obilježja. Na podu ispred staklene površine je definirana točka s koje motritelj gleda kroz okvir prema bastionu. Na dijelu staklene površine nalazi se tekst.

Tekstualno se obrađuje:

- poruka dobrodošlice,
- pozicija i uloga Josipovog bastiona,
- interpretacija građevinskih obilježja,
- nabranje ostalih bastiona.

Popratne ilustracije:

- Obris Josipovog bastiona prema podlozi arheoloških istraživanja
- Kompas (manja ilustracija s popratnim tekstom i ilustracijom pokazivača koji posjetitelja usmjerava da pogleda:
  - o prema Istoku, odakle je dolazila opasnost od vojnog napada;
  - o prema Zapadu da dobije dojam gdje su zemlje koje je Zvijezda štitila;
  - o prema Starom gradu Dubovcu kako bi dobio dojam o položaju ovog starog grada koji je razvojem vatrene artiljerije (topovi) postao strateški važan za zauzimanje Zvijezde.

Interpretacijski izložak „Kraljev gambit“

Vrsta:

Urbana oprema s dekorativnim elementom u obliku šahovske figure s pratećom interpretacijom.

Tema:

Dodir civilizacija.

Opis:

Izložak interpretira geostratešku poziciju i političku povijest Karlovačke županije kroz tri šahovske figure. Vremenski period interpretacije od kraja 14. stoljeća i prvih upada vojske Osmanskog Carstva sve do gašenja Vojne krajine u 19. stoljeću. Svaka figura donosi interpretaciju najistaknutijih ličnosti koje su kroz svoje aktivnosti doprinijele stalnom geopolitičkom vrenju Karlovačke županije. Tekstualna interpretacija nalazi se na pločicama (2kom/izložak) smještenima kod šahovske figure.

Šahovske figure su postavljene u okolišu Bosanskog magazina i imaju trojaku funkciju:

- kao umjetničke instalacije u prostoru,
- kao interpretacijske jedinice (dio likovnog postava na otvorenom),
- kao urbana oprema.

Šahovske figure i prateća interpretacija:

- Kralj:

- o Umjetnička interpretacija šahovske figure „kralj“; na prvi pogled mora biti jasno da figura predstavlja kralja (npr. element krune ili križića na „glavi“ figure)
- o Interpretacijski se obrađuju dva vladara:
  - Matijaš Korvin Hunjadi (hrvatsko-ugarski kralj); prvi vladar koji je na ovom prostoru ratovao protiv Osmanskog Carstva i organizirao obranu; posjetitelju naglašava važnost promišljanja o važnosti obrane od Osmanskog Carstva na samom početku stogodišnjeg hrvatsko-turskog rata
  - Karlo II. Habsburški (nadvojvoda Unutrašnje Austrije): idejni začetnik Karlovca, po kojem je grad dobio ime

- Lovac:

- o Umjetnička interpretacija šahovske figure „lovac“; na prvi pogled mora biti jasno da figura predstavlja uvaženu osobu i da se razlikuje po nečemu od figure kralja (npr. element mača)
- o Interpretacijski se obrađuju osobe:
  - Vuk II. Krsto Frankopan Tržački (zapovjednik Hrvatske i Primorske krajine): vrsni ratnik koji je služio u vojnoj službi na pograničnom području od mladih dana i uspješno branio prodore prema zapadu u 17. stoljeću.
  - Papa Pio V. (organizator Svete lige 1571.): okupio je mediteranske zemlje u savez koji je u bici kod Lepanta na Sredozemlju porazio nadmoćniju mornaricu Osmanskog Carstva; blokiranje na moru značilo je koncentraciju OC na kopnenu rutu prodora prema unutrašnjosti Europe (preko hrvatskih i ugarskih zemalja)

- Pješak:

- o Umjetnička interpretacija šahovske figure „pješak“; na prvi pogled mora biti jasno da figura predstavlja pješaka/pučani-

na i da se razlikuje od figura kralja i lovca

o Interpretacijski se obrađuju:

- Tema vojne obveze u feudalnom sustavu koju su imali kmetovi
- Ustroj europske vs. osmanske vojske u 16. st.
- u razvoju sadržaja važno je naglasiti kako je većinu vojske činio običan puk, koji je u doba mira obrađivao zemlju, nije bio obučen ni adekvatno opremljen za ratovanje; razlog više za razvoj utvrđenih tvrđava (gradova) kakav je bio Karlovac.

Razvoj izložka:

Interpretacijski tekstovi

Grafički dizajn

Produkt dizajn

Scenarij za razvoj instalacija

Umjetnička instalacija

Interpretacijski izložak „Foto punkt“

Vrsta:

3D Fotopunkt (paravan s ilustracijama).

Tema:

Osmišljavanje Zvijezde.

Opis:

Fotopunkt s prikazom nadvojvode Karla Habusburškog i Sallustija Peruzzija. U umjetničkom izrazu se prikazuje trenutak u kojem nadvojvoda Karlo potvrđuje narudžbu za izradu nacrtu utvrde Karlovac. Scena se kreira sukladno umjetničkoj viziji. Smjernice za kreiranje scene:

- prikaz u realističnoj maniri stripovskog crteža u boji;
- scena se odvija na praznom prostoru na kojem je sada Zvijezda, muškarci sjede na konjima i razgovaraju;
- na slici se vide vode rijeke;
- Iznad svakog lika nalazi se oblačić s tekstom:
  - o Nadvojvoda Karlo: „Želim da osmisliš grad tako snažan da traje vječno.“
  - o Giovanni Sallustio Peruzzi: „Kako ćemo ga zvati?“

Ispred fotopunkta nalazi se konturno rezan element od istog materijala. Element je rezan prema konturama uspravljenog čovjeka, bez glave. Ovaj element čini cjelinu s fotopunktom i izrađen je također u maniri stripa. Pozicioniranjem iza konturno rezanog elementa, posjetitelj ima ulogu sudionika u sceni između nadvojvode i projektanta. Na taj način posjetitelj postaje svjedokom vremena prije početka gradnje Karlovca krajem 16. stoljeća.

Smjernice za razradu treće osobe:

- pratitelj sugovornika
- pokraj njega se također nalazi oblačić s tekstom na kojem piše „Zašto ne po Vama, nadvojvodo?“

Na fotopunktu je dio prostora predviđen za tekst o sceni koja se prikazuje, kratko se navode sugovornici razgovora i obilježjima prostora na kojima je sagrađena tvrđava te o tome kako je nastalo ime grada Karlovca.

Razvoj izložka:

Grafički dizajn

Produkt dizajn

Ilustracija

Tematski playroom

Tema:

Dodir civilizacija.

Opis:

Playroom je prostor u kojem se organiziraju radionice za posjetitelje (likovne, literarne, umjetničke, povijesne, itd.) ili u kojem posjetitelji mogu igrati stratešku igru. Inspiracija za osmišljavanje strateške igre (pravila, figure, kartice, ploča, itd.) na temelju povijesnih događanja, teritorija i povijesnih ličnosti Karlovačke županije i projekta Dodir civilizacija. Opremljen je:

- Niskim regalom
- Niskim poličarom
- Stolovima za igranje (2x): imaju modularno gornjište koje omogućava dvostruko korištenje stola za potrebe radionica i/ili za igranje društvene igre. Donja površina stola je vidljiva nakon što se ukloni gornjište i na njoj se nalazi podloga za igranje društvene igre. Na stolu se nalaze dodatni elementi u kojima se pohranjuje oprema za igranje (kartice, figure).

Društvena igra

Društvena igra „Dodir civilizacija“ je posebno osmišljena za potrebe interpretacije u Bosanskom magazinu i namijenjena je grupnom igranju (2-4 osobe). Riječ je o strateškoj igri na ploči (ploča je zapravo donji dio stolova za igranje). Igre su namijenjene za dobnu skupinu stariju od 10 godina.

Elementi društvene igre:

- Pravila: otiskati kao knjižnicu
- Podloga: kartografska podloga prostora Karlovačkog generalata i Vojne krajine, Slovenije, Donje i Gornje Austrije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Mađarske
- Figure: figure istog izgleda i različitih boja
- Kartice teksta: tekstovi s različitim zadacima
- Kocke za igranje

Razvoj opreme:

- Produkt dizajn
- Grafički dizajn
- Izrada društvene igre

Interpretacijski izložak „Izgubljeni grad“

Vrsta:

Mobilni paravani.

Tema:

Novoutvrđeni grad Orlica.

Opis:

Mobilni paravani na sebi imaju interpretaciju obrambene fortifikacije Orlica. Gradnja ove „zaboravljene“ fortifikacije je započela u prvoj polovici 18. stoljeća kao odgovor na razvoj tehnologije ratovanja. Prema njoj, Karlovac više nije bio adekvatna obrambena jedinica koja se mogla nositi s izazovima nove strategije ratovanja i razvitkom suvremenih vojnih tehnika. Gradnju Orlice predložio je Nicolas Doxat de Demoret, na temelju analize stanja tvrđave Karlovac (uz Brod i Osijek) koju je naručio princ Eugen Savojski.

Obrada Orlice uključuje kompilaciju tekstualnog i vizualnog sadržaja (ilustracije/kartografija/fotografija). Obrađuje se kroz sljedeće teme:

- *Kontekst vremena i potreba za gradnjom Orlice*
- *Lokacija i prostorni kontekst nove tvrđave*
- *Izgled tvrđave*
- *Epilog gradnje Orlice i današnji ostaci*

Mobilni paravani su dvostrani i pomiču se sukladno potrebi, ujedno služe i kao paravani za postavljanje povremenih izložbi u Bosanskom magazinu. Prilikom povremenih izložbi, uklanja se interpretacija o Orlici.

Razvoj izložka:

Interpretacijski tekstovi

Grafički dizajn

Produkt dizajn

Interpretacijski izložak „Europski projekt Karlovac“

Vrsta:

Multimedija, IT i AV (hardver, video, produkt, grafika, rasvjeta, zvuk)

Tema:

Razvoj ideje renesansne tvrđave i kontekst nastanka renesansne tvrđave Karlovac.

Opis:

Tema koja govori o tome kako je nastala renesansna tvrđava Karlovac, tko je njen idejni začetnik, koji renesansni ideali i principi su utjelovljeni u projektiranju, zbog čega je bilo potrebno da se izgradi i na koji način je vođena gradnja.

Europski projekt Karlovac je kompleksan izložak koji kombinira video sadržaj s naratorom i pojedinačne interpretacijske paravane povijesnih osoba. Video se odvija u kadrovima i na unaprijed određenom kadru se zaustavlja. Tad se pali rasvjeta na paravanu jedne od povijesnih osoba smještenih na bočnim zidovima i započinje nasnimljena naracija interpretacijskog paravana (dok „govori“ povijesna osoba, video sadržaj je pauziran). Nakon završetka naracije, videosadržaj se nastavlja i ponovno zaustavlja.

Elementi izložka:

- Video sadržaj s naratorom:

- Video je kompilacija animiranih kartografskih i ostalih ilustracija i fotografija. Sekvence videa su usklađene s glasom naratora koji objašnjava kontekst nastanka Karlovca i po čemu je projekt izgradnje Zvijezde bio punokrvni europski projekt. Obrada tema na način na posjetitelji dobiju širi pogled na osnivanje Karlovca:

o **Kontekst potrebe za obranom:** Osmansko Carstvo je napredovalo prema unutrašnjosti Europe u kontinuitetu još od 15. stoljeća te je strah od prodora bio snažan (prva opsada Beča dogodila se 1529. godine). Hrvatska je tada netom ušla u Habsburšku Monarhiju (1527.), što je razjedinilo hrvatsko plemstvo i uvuklo ga u međusobne sukobe, umjesto da ga ujedini u odnosu na napredovanje vojske OC. Razjedinjenost je dovela OC do zidina Beča (1529.) i do provala u Štajersku i Kranjsku. Utvrđeni gradovi su redom padali (još polovinom 16. stoljeća vojska Osmanskog carstva je zauzela Moslavinu, Viroviticu i Čazmu, probijena je obrana na Uni, osvojen je Ostrožac, Kostajnica i Zrin, zauzela je područje između Une i Kupe i jako se približila mjestu na kojem je kasnije podignuta nova tvrđava na sutoku Kupe, Korane i Mrežnice). Granica se pomicala sve zapadnije, a sredinom 16. st. postignuto je krhko primirje ne bi li se Monarhija konsolidirala i pripremila za vojni uzvrat. Nakon jedne od najvećih pomorskih bitki 1571. (Lepantske bitke), flota Osmanskog Carstva je desetkovana, zaustavljena je ekspanzija na Mediteranu te je bilo jasno kako se može očekivati značajniji prodor na kopnu.

o **Strategija obrane:** Prvu sustavnu organizaciju ratne vojne granice proveo je 1553. godine Ivan Lenković, vrhovni vojni granični zapovjednik. Granično područje bilo je podijeljeno na Hrvatsku granicu, koja je branila Kranjsku i Slavonsku granicu koja je branila Štajersku. Počela je izgradnja organiziranog i povezanog lanca utvrda i kapetanija od Senja do Đurđevca u kojima su se nalazile stalne vojne posade. Sagrađena je nova utvrda Sisak na ušću Kupe i Save, prva u nizu budućeg sustava utvrda. Financiranje utvrda je palo na unutrašnjoaustrijske staleže i plemstvo jer ni država kao ni financijski i ljudstvom osiromašeni hrvatski plemići nisu mogli podnijeti teret održavanja utvrda ni vojske. Pitanje obrane i organizacije vojne granice vodilo je Dvorsko ratno vijeće sa središtem u Beču. U sklopu Vijeća djeluje građevna komisija koja kontrolira gradnju novih i prati stanje starih utvrda na prostoru ratne vojne granice. Na čelu komisije bio je glavni graditelj i nadzornik nad tvrđavama koji je redovno obilazio granični prostor i pisao izvješća o stanju utvrda te davao prijedloge za njihovo poboljšanje ili popravak. Na području hrvatskih zemalja bilo je potrebno stvoriti učinkovitu tamponu zonu prema austrijskim nasljednim zemljama, toliko jaku da zaustavi daljnje prodore OC. Na staleškom saboru habsburških nasljednih zemalja u Brucku na

Muri, 1578. godine osnovana je stoga Vojna granica kojom upravlja Dvorsko ratno vijeće, sada premješteno u Graz. Temelj Vojne granice su nove utvrde koje se grade: Kopirivnica 1578. godine (tlocrt pentagrama), Karlovac 1579. (tlocrt heksagrama) i Novy Zamky 1580. godine, prema nacrtima Karlovca. Ovaj prostor ostat će u povijesti upamćen kao Vojna krajina, a održat će se sve do druge polovine 19. stoljeća, uspješno braneći najkraći put do austrijskih nasljednih zemalja

o **Inovativni heksagon:** Prema svemu sudeći, glavni projektant Zvijezde bio je Giovanni Sallustio Peruzzi iz Sienne, koji je bio papinski arhitekt, u carsku službu došao je 1569. te je od 1570.- 1573. bio superintendant fortifikacija Slavonske i Hrvatske granice. „Ideja o heksagonu, pravilnom šesterokutu kao pogodnoj formi za gradnju suvremenog utvrđenog grada, postojala je tek kao jedna od skica šesterokutne tvrđave u radnoj bilježnici koja je u prijepisima kružila među upućenim inženjerima, uglavnom onima iz Rima, papinske države i Firence. Iz jezgre toga kruga za superintendanta Hrvatske granice došao je Sallustio Peruzzi“, koji je u promišljanju o Karlovcu unio ideje i znanja stečena kao papinski arhitekt. Projekt Karlovca bio je posve inovativan u europskoj fortifikacijskoj arhitekturi i gradogradnji svoga vremena. Na temelju inicijalne renesansne ideje Francesca di Giorgia Martinija, grad je planiran u obliku heksagona kao izrazito kasnorenesansno – manirističko rješenje. U njemu je simbolizacija šestokrake zvijezde i križa upisanog u krajoliku - križa kao znaka predziđa kršćanstva i središnje uloge koju je Karlovac imao u obrani Europe. Svojim fortifikacijama s karakterističnim bastionima “nove talijanske škole”, ali izvedenima na nizozemski način kao zemljani nasip, Karlovac je i svojim bedemima prvorazredni i jedinstveni spomenik povijesti gradogradnje, ali i fortifikacijske arhitekture svoga vremena. Karlovac nije samo utvrda, već planski osmišljen prostor koji omogućava suživot vojske i civilnog stanovništva – forma koja je kroz prošlost nastajala stihijski i organički.

o **Realizacija:** Za početak gradnje Karlovca uzima se 13. srpnja 1579. godine, dan kad je dio zemljane mase izoran i premješten kako bi se počeo graditi bedem. Radove je vodio Martin Gambon iz sjeverne Italije, a njegov pomoćnik bio je Giovanni

B. Bianchini. Zemljište za gradnju kupljeno je od obitelji Zrinski dosta prije samog početka radova. Izvještaji govore da je tvrđava već 1580. godine bila dovršena, a unutar tvrđave bili su izgrađeni najvažniji vojni objekti: oružana, spremište streljiva, opskrbeni magazin te stanovi za oficire i vojnike, a do 1581. godine sagrađen je i znatan broj civilnih kuća. Karlovačka tvrđava je zgotovljena u godinu dana i u tom trenutku je imala površinu od 14.320 hvati i bila je kapacitirana za više od četiri tisuće stanovnika. Neki izvori navode da je u gradnji tvrđave sudjelovalo više od 1600 radnika iz Kranjske, Koruške i Štajerske te da su u procesu gradnje sudjelovali i zatvorenici s lakšim prijestupima. Hrvatsko plemstvo također je osiguralo radnike i novac za gradnju, no nisu bili posebno zadovoljni mjestom gradnje Karlovca jer su smatrali da pozicija više pogoduje obrani austrijskih, negoli pomaže obrani hrvatskih plemićkih posjeda. Osobitost Karlovca su bili zemljani bastioni, dizajnirani u duhu „nove talijanske škole“, ali izvedeni po uzoru na nizozemsku vojnu arhitekturu koji su osobito korisni jer dobro amortiziraju paljbu. No, nisu bili toliko dobra ideja zbog erodiranja i urušavanja uslijed poplava rijeka. Bastioni su imenovani, tako da je prvi bastion prema Kupi dobio ime Zrinjski, drugi do njega sjeveroistočno Banski, zatim Koruški, Turnov, Kranjski i Auerspergov. Nakon progona i preuzimanja posjeda obitelji Zrinski, imena bastiona se mijenjaju. Prvi kapetan nove tvrđave postaje Ivan Ferenberg (tad već u poznim godinama) zahvaljujući velikim uspjesima u borbama (izvori navode da je godinu dana ranije kod Drežnika stradalo 900 vojnika OC od vojske koju je vodio Ivan Ferenberger).

- Interpretacijski pravani:

- Povijesne osobe koje će izvan video sadržaja dobiti riječ:

o **Papa Pio V.** (1504. – 1572.): papa čiji je pontifikat obilježen aktivnom ulogom u borbama protiv Osmanskog Carstva i koji je inicirao okupljanje prve Svete Lige 1571. (Papinska Država, Španjolska, Mletačka Republika, Napulj, Sicilija, Genova, Veliko Vojvodstvo Toskana, Savoja, Parma, Urbino). Sveta liga je odigrala odlučujuću ulogu u bici kod Lepanta 1571.; bitka je dala

veliki impuls za podizanje morala kršćanske Europe u ratu s OC; potaknula na (pro)aktivniju obranu uvidom da osmanske snage (ipak) nisu nepobjedive;

- Uvodi se u video sadržaj tijekom interpretacije podteme Kontekst potrebe za obranom i govori o strahu kojeg je Europa imala od OC u tom periodu te velikom značaju bitke kod Lepanta 1571.

o **Nadvojvoda Karlo Habsburški** (1540. – 1590.); naručitelj projekta izgradnje Zvijezde; vladar Unutrašnje Austrije, zadužen za obranu jugoistočnih dijelova carstva, podiže niz graničnih utvrda od kojih je najvažniji Karlovac, koji je po njemu i dobio ime

- Uvodi se u video sadržaj tijekom interpretacije podteme Strategija obrane i govori o tome kako je nova tvrđava morala biti toliko snažna da sačuva nasljedstvo njegove obitelji; Karlovac je ključ obrane austrijskih nasljednih zemalja.

o **Giovanni Sallustio Peruzzi** (1511/12 – 1573.): pretpostavljeni projektant Zvijezde; papinski arhitekt koji se specijalizirao za vojnu arhitekturu Papinske države, superintendent fortifikacija Slavonske i Hrvatske granice 1570.-1573.

- Uvodi se u video sadržaj tijekom interpretacije podteme Inovativni heksagon i govori o zvjezdolikom nacrtu koji je kružio krugovima majstora arhitekata iz Firenze, Rima i Papinske države kao forma idealnog renesansnog grada

o **Majstor Martin Gambon** (? – 1591.): glavni graditelj tvrđave Karlovac koji je također radio i na podizanju utvrda uz Kupu i Koranu (Turanj) te na utvrđivanju starih gradova Cetina i Slunja.

- Uvodi se u video sadržaj tijekom interpretacije podteme Realizacija i govori o početku gradnje 13.07.1579. na Dan svete Margarete (zaštitnice prognanika) te spominje legendu o 900 turskih glava položenih u temelje nove tvrđave.

- Obraćanje povijesnih osoba započinje tako da „govornik“ ispravi ili dodatno naglasi riječi naratora u video sadržaju.
- Obraćanje traje između između jedne i dvije minute; prije obraćanja, videosadržaj na ekranu se „smrzne“ i posjetitelja se uputi da posluša govornika iz tog vremena.

Prostor se osim za interpretaciju koristi i za događanja i radionice s većim brojem korisnika.

Razvoj izložka:

Scenarij za video

Interpretacijski tekst za naraciju

Audio-video sadržaj

Grafički dizajn

Produkt dizajn

Rasvjeta

Prijevod audio-sadržaja na znakovni jezik

Ilustracija

Interpretacijski izložak „Odaja graditelja“

Vrsta:

3D elementi (produkt dizajn, grafika).

Tema:

Fortifikacijski elementi Zvijezde.

Opis:

Tema koja govori o konkretnim značajkama renesansne tvrđave Karlovac, posjetitelji stječu znanje o fortifikacijskim elementima (npr. bedem, bastion, kurtina, revelin, opkop), o fortifikacijskoj geometriji, inzulima (blokovima), organizaciji vojnog i civilnog života, o načinu (tehnologiji) gradnje te o graditeljima Zvijezde kroz povijest. Izložak se nastavlja na sadržaj „Europski projekt Karlovac“ i posjetiteljima dalje ukazuje na europsku dimenziju razvoja Zvijezde te arhitektima koji su radili na njenoj obnovi, redom pripadnicima istaknutih talijanskih inženjerskih obitelji angažiranih na dvorovima Papinske države, obitelji Medici, itd.

Izložak se sastoji od:

- **Zidna magnetna ploča s konturno rezanim fortifikacijskim elementima:**

- Ploča je podijeljena na 4 cjeline koje predstavljaju 16., 17., 18. i 19./20. stoljeće; Služi kao fronta ormara za odlaganje. Na pozadini svakog dijela ploče postavljena je naljepnica koja prikazuje stoljeće i vojnika u vojnoj odori s opremom iz svakog pojedinog stoljeća - na taj način komunicira razvoj Zvijezde koji prati razvoj vojne tehnologije. U dijelu gdje je 17. st., prikazuje se i vatra (asocijacija na veliki požar krajem 17. st. zbog kojeg je promijenjena građevna struktura i izgled blokova unutar Zvijezde).

o Na svakoj cjelini ploče se nalaze **fortifikacijski elementi Zvijezde**, grupirani po stoljeću u kojem su sagrađeni i po bojama. Svi elementi imaju na sebi upisan naziv (npr. kurtina). Neki elementi imaju dodatno upisane i druge podatke (npr. ime projektanta na elementima koji su predstavljali značajan iskorak u odnosu na dotadašnju arhitekturu). Fortifikacijski elementi se izrezuju konturno u skaliranom mjerilu i na njih se lijepe jaki magneti, otporni na često premještanje elemenata s ploče na stol(ove). Fortifikacijski elementi su ilustrativne naravni i nisu razrađeni prema svakom detalju vidljivom u kartografskim prikazima.

o Konturno se izrezuju:

- Zemljani bastioni s fasama i uvučenim flankama (6 kom): budući da je bastion element koji se sastoji od fasa i flanke, potrebno je naznačiti sva tri naziva na elementu (bastion, fasa, flanka s jasnom vizualnom distinkcijom da su fasa i flanka dijelovi cjeline bastiona)
- Kurtine (6 kom)
- Šančevi (6 kom)
- Glasije (6 kom): glasije moraju imati kosu formu u presjeku kako bi se dočarala njihova funkcija
- Stara vrata (1 kom): uključen i prikaz mosta
- Nova vrata (1 kom): uključen i prikaz mosta
- Površina s inzulima (1 kom): površina s izgledom inzula prema planu grada na temelju kojeg je započela gradnja 1579. godine, naznačeno ime Peruzzi
- Površina s inzulima (1 kom): površina s izgledom inzula prema planu grada Martina Stiera iz nacrtu postojećeg sta-

nja, 1657. – 1660. godine, naznačeno ime Stier, vidljiv je drugačiji tlocrtni izgled inzula

- Površina s inzulima (1 kom): površina s izgledom inzula prema planu Martina Clausa iz 1713. godine
- Površina s inzulima (1 kom): površina s izgledom inzula iz 1774/75. godine, s oznakama vojnih i civilnih objekata
- Fleše (5 kom)
- Bastioni s poravnatim flankama (6 kom) – bastioni na sebi imaju ime iz 18. st.
- Revelin sa skrivenim putem i zbornim mjestom (1 kom)
- Slijepa vrata (1 kom)
- Riječka vrata (1 kom)
- Kružno šetalište (6 kom): prati liniju šančeva
- Crkva Presvetog Trojstva sa samostanom (1 kom)
- Palača u kojoj je danas smješten Muzej grada Karlovca (1 kom)
- Bosanski magazin (1 kom)
- Zgrada Magistrata (1 kom)
- Zgrada današnjeg Veleučilišta (1 kom)
- Konačni izgled elemenata, grupiranje po stoljećima i pisana interpretacija mora biti odobrena od strane stručnjaka (povjesničara) i Naručitelja tijekom opremanja.

- **Grafičke mape:**

- Svaka grafička mapa ima vizualnu informaciju o pojedinim temama;

o **Arhitekti i fortifikacijske škole:** Crtanje, projektiranje i vizualizacija prostora su danas maksimalno olakšani i razvijeni do razine savršenstva. Za razliku od danas, renesansni, maniristički i barokni graditelji su se oslanjali na vlastito umijeće zapažanja i prenošenja informacija, u značajno skromnijim uvjetima. Podtema donosi pregled povijesnih pomagala u arhitektonskoj djelatnosti te zašto su graditelji/arhitekti bile osobe iznimno cijenjene u trenutku vremena. Prema rasporedu, izgledu, mjestu i karakteristikama bastiona te pojedinih objekata razlikujemo bastione starotalijanske, novotalijanske, staronizozemske, pruske, Vaubanove, mezjerske i novonizozemske fortifikacijske škole. Zvijezda ima obilježja novotalijanske fortifikacijske škole, ali s elementima nizozemske u vidu zemljanih bedema. Za svaku školu daje se primjer gradova koji su tako građeni te karakterističnih elemenata.

o **Carska građevna komisija:** interpretira se uloga Dvorskog ratnog vijeća i carske građevne komisije zadužene za pregled fortifikacija i izdavanja uputa za poboljšanje. Zahvaljujući aktivnostima Komisije, sačuvani su brojni planovi Zvijezde i iscrpno su dokumentirane izmjene zbog kojih možemo dobiti jasnu sliku u organizaciju života u prošlosti.

o **Prvi se pamte:** Interpretacija lika i djela te uloge prvog projektanta G.S. Peruzzija, nekadašnjeg arhitekta Papinske države i prvog graditelja Zvijezde, Martina Gambona (? – 1591.) koji je također radio i na podizanju utvrda uz Kupu i Koranu (Turanj) te na utvrđivanju starih gradova Cetina i Slunja.

o **Veliki umovi slično misle:** interpretacija osnovne problematike Zvijezde u ranoj fazi – zemljanih nasipa. Interpretira se kroz lik i djelo dva majstora. Prvi je

- *Giovanni de Galliano Pieroni* (1586–1654) iz Firenze koji je prvi predložio obzidvanje bedema: inženjer vojne arhitek-

ture, ujedno i astronom, bio je suvremenik i prijatelj Galilea Galileija u Firenzi i Johannes Keplera, utemeljitelja heliocentričnog sustava, u Pragu. Stručnjak za vojnu arhitekturu, bio je angažiran i za radove popravka i širenja tvrđave u Pragu. Bio je na čelu carske komisije te je napisao izvještaj o stanju tvrđave i izradio više planova postojećeg stanja. U pisanom dijelu izvještaja Pieroni je opisao stanje tvrđave i naveo koje bi popravke i poboljšanja trebalo izvršiti. U prvom redu naveo je da je tvrđava preniska u odnosu na razinu poplavnih voda, da opkop nije dovoljno iskopan te da bi čitavu tvrđavu trebalo opasati kamenim zidom. Predlaže produbljivanje opkopa i povišenje eskarpi, a također navodi da bi trebalo dovršiti ili na novo izvesti neke vanjske tvrđavske elemente koji će neprijatelja držati na što većoj udaljenosti kao što su ravelini i skriveni put. Za kontraeskarpu i skriveni put navodi da nisu u potpunosti izgrađeni, a tamo gdje jesu mjestimično su loše postavljeni. Drugi majstor koji se interpretira je:

- *Nicolas Doxat de Démoret* (1682. – 1738.) iz Temišvara: glavni projektant svih gradova tvrđava princa, Eugena Savojskog; voditelj projektiranja i gradnje Glavne tvrđave Beograd te poboljšanje fortifikacijskih struktura Osijeka; školovan kao fortifikacijski inženjer u Nizozemskoj. Napravio temeljitu ekspertizu Karlovca te predložio gradnju Orlice. Nakon njegove inspekcije, realizira se ono što je prvi predlagao Pieroni kako bi se očuvala efikasnost Zvijezde – kamenom se obzidava dio bastiona.

- o **Josip Stiller** (1748. – 1804.) iz Češke: najvažniji barokni graditelj Karlovca; Uz veliki broj graditeljskih aktivnosti obnašao je dužnosti konzula i zamjenika suca, a sve do smrti bio je izrazito poduzetan čime je stekao visoki ugled, posebice u cehovskim krugovima. Graditelj koji unosi umjetnički izričaj u arhitekturu Zvijezde.

- o **Javna plastika u Zvijezdi:** prikazuje se i opisuje Kužni pil s likom Bogorodice izgrađen nakon epidemije kuge 1691. godine, prvi javni spomenik u gradu. U geometrijskom središtu čitave Zvijezde, pa tako i trga je zdenac iz 1869. godine ukrašen alegorijskim prikazima rijeka, izgrađen na mjestu barokne fontane koja je crpila vodu dovedenu s okolnih zdenaca. Oglasni

stup postavljen je oko 1900. godine, a nacrt je izradilo Društvo za poljepšanje grada. U Karlovcu je od njezinog osnutka djelovao i veliki broj obrtnika, a o tome nam danas svjedoče cehovski znaci. Lončari, čizmari, krojači, tkalci, zidari, mesari, puškari, bravari, zlatari, stolari, kramari su bili prvi obrtnici koji su se pojavili u Karlovcu. Kasnije su se razvili i drugi zanati: klobučarski, remenarski, vlasuljarski, vračarski, krznarski, gumbarski i drugi. Obrtnici su se udruživali u cehove zbog lakše nabave sirovina i prodaje robe. Svaki ceh je imao svoje obilježje na ulazu kao uputa kupcu (npr. krojač škare, postolar cipele itd.)

- Interpretacijski stolovi (4x):

- o Stolovi na sebi imaju nalijepljene obrise Zvijezde sa svim fortifikacijskim elementima. Gornjišta su od metala i na njih se slažu fortifikacijski elementi preuzeti s ploče. Stolovi se grupiraju za potrebe interpretacije i imaju ukupnu dimenziju od 180x240 cm.
- o Na sebi nose opise pojedinog fortifikacijskog elementa na koje se onda polažu magneti u obliku fortifikacijskih elemenata. Na podlozi su upisana imena bastiona iz 18. st. te je označen Bosanski magazin na Josipovom bastionu s informacijom posjetitelju da se sad nalazi na toj poziciji.
- o Ideja je posjetitelji nauče razlikovati i prepoznati fortifikacijske elemente, rekreirati izgled Zvijezde po stoljećima te izraditi imaginarni izgled Zvijezde miješanjem fortifikacijskih elemenata iz različitih stoljeća.

Razvoj izložka:

Interpretacijski tekstovi

Grafički dizajn

Produkt dizajn

Ilustracije

Interpretacijski izložak „Otisak“

Vrsta:

Stropna umjetnička instalacija

Tema:

Dodir civilizacija

Opis:

Stropna instalacija je umjetnički prikaz logotipa projekta Dodir civilizacija preko ovješanih tekstilnih traka u obliku brazda s otiska prsta (linije iz logotipa). Instalacija je osvijetljena posebnom rasvjetom, a u središtu se nalazi grafički element iz logotipa. Iz središta instalacije se granaju tekstilne trake, ovještene na strop, u duljini određenoj u nacrtima. Na pozicijama ispod instalacije gdje su smještene 3D makete starih gradova, na trakama je napisano ime starog grada (ukupno devet traka ima natpise: Bosiljevo, Cetin, Dubovac, Drežnik, Modruš, Novigrad, Ogulin, Ozalj, Slunj)

Krakovi instalacije protežu se cijelom duljinom stropa koji prati izložke starih gradova.

Razvoj izložka:

Produkt dizajn

Rasvjeta izložka

Interpretacijski izložak „Stari gradovi“ 1

Interpretacijski izložak	Stari grad Modruš	Stari grad Bosiljevo	Stari grad Drežnik	Stari grad Dubovac
Vrsta:	maketa	maketa	maketa	maketa
Tema:	Stari grad Modruš	Stari grad Bosiljevo	Stari grad Drežnik	Stari grad Dubovac
Opis:	Svi izlošci se sastoje od sljedećih dijelova: - Postament na koji je postavljena maketa; postament se rotira 360° kako bi se maketa mogla pogledati sa svih strana - Maketa: Vjerna trodimenzionalna maketa starog grada s rekreacijom scene karakteristične za taj stari grad i/ili je tematski određeno projektom DC. Graditeljska faza prikaza starog grada na maketi u dogovoru s Konzervatorskim odjelom. - Povećalo: Izložak je opremljen povećalom kako bi posjetitelji mogli pozornije promotriti detalje makete - Grafička mapa s fotografijom starog grada i pratećim tekstom - Zakošena staklena pregrada kao prepreka između posjetitelja i makete u svrhu sigurnosti - Senzori pokreta registriraju posjetitelje te pale pojedine pozicije rasvjete izložaka			
Rekreiranje scene:	Vjenčana povorka Beatrice Frankopan i Ivana Korvina.	Rekreiranje scene plemićkog odlaska u lov, budući da je projektom DC Bosiljevo tematski pokriva plemićki način života.	Rekreiranje scene straže krajišnika iz prve polovice 19. stoljeća budući da se Stari grad rekonstruirao prema nacrtima iz krajiške faze.	Napad vojske Osman-skog Carstva na stari grad Dubovac 1578. kao godina prekretnice u strateškom promišljanju obrane i početak gradnje Karlovca godinu nakon.
Razvoj izložka	Produkt dizajn Maketa Rasvjeta izložka Grafički dizajn Interpretacijski tekstovi Fotografija			

Interpretacijski izložak „Stari gradovi“ 2

Interpretacijski izložak	Stari grad Ogulin	Stari grad Cetin	Stari grad Ozalj	Stari grad Slunj	Stari grad Novigrad
Vrsta:	maketa	maketa	maketa	maketa	maketa
Tema:	Stari grad Ogulin	Stari grad Cetin	Stari grad Ozalj	Stari grad Slunj	Stari grad Novigrad
Opis:	Svi izložci se sastoje od sljedećih dijelova: - Postament na koji je postavljena maketa; postament se rotira 360° kako bi se maketa mogla pogledati sa svih strana - Maketa: Vjerna trodimenzionalna maketa starog grada s rekreacijom scene karakteristične za taj stari grad i/ili je tematski određeno projektom DC. Graditeljska faza prikaza starog grada na maketi u dogovoru s Konzervatorskim odjelom. - Povećalo: Izložak je opremljen povećalom kako bi posjetitelji mogli pozornije promotriti detalje makete - Grafička mapa s fotografijom starog grada i pratećim tekstom - Zakošena staklena pregrada kao prepreka između posjetitelja i makete u svrhu sigurnosti - Senzori pokreta registriraju posjetitelje te pale pojedine pozicije rasvjete izložaka				
Rekreiranje scene:	Izrada nadrealne scene koja uključuje pučkopredajne elemente (zmaj koji simbolizira neprijatelja ili divovi/vile koji asociraju na Klek). Prikaz doprinosi brendiranju Ogulina kao grada bajke.	Prvi hrvatski sabor u Cetinu 1527. godine Scena rekreirana na način da prikazuje predstavnike suprotstavljenih struja prije ulaska u unutarnje prostore (Dragutin Weingartner „Sabor u Cetinu“ kao predložak likova).	Rekreiranje scene koja se odnosi na književno stvaralaštvo; prikaz Katarine Zrinski, Petra Zrinskog i Fran Krsto Frankopan u dvorištu.	Rekreiranje prizora susreta plemića (feudalnog gospodara) i kmetova na otvorenom, ispred ulaza u utvrdu.	Prometovanje francuskim trgovcima i putnicima; prikaz konja i teretnih kočija koji natovarivani dolaze do Starog grada Novigrad.

Razvoj izložka	Produkt dizajn Maketa Rasvjeta izložka Grafčki dizajn Interpretacijski tekstovi Fotografija

Interpretacijski izložak „Dodir civilizacija“

Vrsta:

Interaktivni izložak (produkt, IT, grafika).

Tema:

Rute obilaska starih gradova iz projekta Dodir civilizacija.

Opis:

Obilazak starih gradova objedinjenih u tri interpretacijske rute: ruta ponosa (Zvijezda, Dubovac, Ozalj, Novigrad), ruta predziđa kršćanstva (Cetin, Slunj, Drežnik) i ruta ljubavi (Bosiljevo, Ogulin, Modruš). Posjetiteljima se predstavljaju lokacije, sadržaji za posjećivanje i povijesno arhitektonske značajke svakog pojedinog starog grada

Izložak se sastoji od:

- **Grafička mapa:** vizualno su prikazane rute, označene različitim bojama koje obuhvaćaju grupirane stare gradove. Svi sadržaji na mapi se prikazuju ikonicom uz prateći naslov (stari gradovi su istaknutiji u odnosu na druge sadržaje za posjećivanje):
  - o **Ruta ponosa (Zvijezda, Dubovac, Ozalj, Novigrad):** priča priču o povijesnim događajima i likovima koji su iza sebe ostavili bogatu materijalnu i nematerijalnu baštinu
    - Kružna duljina rute: 57 km
    - Sadržaji koje je moguće posjetiti na ruti: muzejska izložba, vidikovac, rimokatoličko groblje, Nacionalno svetište

sv. Josipa (Dubovac); Gradski muzej Karlovac + drugi sadržaji (Zvijezda); Dubovački planinarski put koji povezuje Dubovac i Ozalj, Zavičajni muzej Ozalj, obilazak starog grada, Pavlinski samostan Svetice, CzP Slava Raškaj, CzP Lović Prekriški, Galerija Tišljar, kuća Migan, Etno-park, selo Trg (Ozalj); vidikovac i obilazak starog grada, most na Dobri i kupalište, park šuma, crkva Blažene Djevice Marije (Novigrad);

- o **Ruta predziđa kršćanstva (Cetin, Slunj, Drežnik):** priča priču od otpornosti ovog graničnog područja
  - Kružna duljina rute: 74 km
  - Sadržaji koje je moguće posjetiti na ruti: obilazak starog grada, Baraćeve špilje (Rakovica); obilazak starog grada Cetin (Cetingrad), obilazak Starog grada Slunj, Napoleonov magazin, Rastoke (Slunj)
- o **Ruta ljubavi (Bosiljevo, Ogulin, Modruš):** priča priču o ljubavi prema domovini, obitelji i vjeri
  - Kružna duljina rute: 73,4 km
  - Sadržaji koje je moguće posjetiti na ruti: Zavičajni muzej u Frankopanskom kaštelu, Ivanina kuća bajki, Đulin ponor, Ruta bajke, Klek (Ogulin), Park šuma (Bosiljevo); obilazak do podnožja starog grada Modruša, sakralne građevine (Modruš);
- o *Dodavanje sadržaja na rute u dogovoru s Naručiteljem, ovisno o sadržajima koji se u međuvremenu razviju u navedenim mikrolokacijama*

- QR kodovi: očitavanjem QR koda se u Gmaps aplikaciji učitava odabrana ruta sa svim sadržajima za posjećivanje.

Razvoj izložka:

- Grafički dizajn
- Fotografija
- Interpretacijski tekstovi
- Ilustracije
- Obrtnički radovi
- IT

Interpretacijski izložak „Rat“

Vrsta:

Grafička mapa s izloškom.

Tema:

Bosanski magazin i daljnja transformacija Zvijezde.

Opis:

Bosanski magazin sagrađen je 1850. godine u povijesnom vremenu kad je Osmansko Carstvo oslabljeno. Objekt je svojevrsni simbol transformacije Zvijezde iz defenzivne u ofenzivnu građevinu i popuštanja straha od napada turske vojske, što u konačnici dovodi i do ukidanja Vojne Krajine. Rekreira se vojna scena iz povijesne epizode aneksije Bosne i Hercegovine od strane Austro-ugarske koja je izazvala međunarodnu krizu (doba rata).

Izložak se sastoji od:

- **Grafička mapa:** ilustrirana scena iz Bosanskog magazina koja interpretira aneksiju Bosne i Hercegovine 1908. godine.

- **Postament na kojem je postavljen 'Dnevnik rata':**

- o Knjižni blok sadrži kratke tekstualne opise i ilustracije/skice koji interpretiraju kontekst vremena i Bosanski magazin. Dnevnik je uvezan u tvrde korice, a njegov sadržaj je kombinacija teksta u formi bilješki, ilustracija i kartografije (izgledom i

izrazom je bliži „scrapbooku“ o temi, nego pravom pisanom dnevniku). Povijesni događaji na koje se fokusira „Dnevnik rata“ su sredina 19. st., Berlinski kongres i aneksija BiH, kao dalekosežni događaj u svrhu kojeg je Bosanski magazin i izgrađen.

o Ilustrirane teme u dnevniku:

- **Političke okolnosti sredinom 19. st. u Austro-Ugarskoj Monarhiji:** Sredinom 19. st. Osmansko Carstvo je oslabjelo do te mjere da Monarhija planira širenje prema istoku, nakon stoljeća obrane. Dva najvažnija događaja iz ovog stoljeća su Pariški mir (1856.) i Berlinski kongres (1878.). Nezadovoljni odredbama Pariškog mira, sudionici su sazvali Berlinski kongres koji je doveo do dalekosežnih teritorijalnih promjena na Balkanskom poluotoku. Berlinski kongres je sazvan na inicijativu Monarhije uslijed zabrinutosti zbog rasta ruskog utjecaja u Europi.

- Tekstualna interpretacija:

- o Glavni politički akteri trenutka vremena (pruski i kancelar njemačkog carstva Otto von Bismarck, austrijski car Franjo Josip I., ruski car Aleksandar II. Nikolajevič, turski sultan Abdul Hamid II.)

- o Pariški mir

- o Berlinski kongres

- Ilustracije i kartografija:

- o Glavni politički akteri trenutka vremena

- o Odredbe Pariškog mira (zemljovid)

- o Odredbe Berlinskog kongresa (zemljovid)

- **Bosanski magazin:** Nakon temeljite obnove Zvijezde između 1830. i 1850. godine, najveća pažnja je posvećena povećanju vojne posade i dopremanju veće količine modernijeg naoružanja. Već 1850. godine sagrađen je tzv. „bosanski“ magazin na bastionu sv. Josipa, u sklopu priprema za okupaciju Bosne i Hercegovine.

- Tekstualna interpretacija:

- o Gradnja i funkcija Bosanskog magazina (oružarnica)
- o Služenje vojske u Habsburškoj Monarhiji
- o NVojna bolnica

- Ilustracije i kartografija:

- o Bosanski magazin u kartografskom prikazu i u odnosu na ostatak građevina u Zvijezdi
- o Vojne odore i naoružanje u vojsci Habsburške Monarhije (razlika između časnika i pješaka)
- o Oružarnica

- **Aneksija BiH (1908.):** Aneksija Bosne i Hercegovine izazvala je oštre proteste osmanske vlade, protivljenje muslimanskog i pravoslavnog stanovništva u BiH te veliko ogorčenje u Srbiji i Crnoj Gori koje su odbile priznati taj čin te su zahtijevale da se pitanje aneksije BiH iznese pred međunarodnu konferenciju. Naposljetku su aneksiju priznale sve sile, uključujući i Rusiju, a aneksijska kriza ostavila je trajne posljedice u odnosima među silama.

- Tekstualna interpretacija:

- o Aneksija BiH

- o Neslaganje među silama
  - o Posljedice aneksije
- Ilustracije i kartografija (smjernice):
  - o Otkup Le Petit Journal naslovnica (18.10.1908.; broj 935)
  - o General Josip Filipović
  - o Prijelaz austro-ugarske vojske kod Broda (29.7.1908.)
  - o NBorbe u Sarajevu
  - o crteži Ferdinanda von Quiquereza, hrvatskog slikara francuskih korijena koji je ovjekovječio crtežima trenutke aneksije BiH
- **Daljnja transformacija Zvijezde:** U drugoj polovini 19. stoljeća počele su se ostvarivati namjere europskih sila da Osmansko carstvo istjeraju iz Europe, a u sklopu tih događaja Karlovac je i dalje imao ulogu važnog vojnog uporišta, tj. velikog vojnog garnizona. Zbog toga su krajem stoljeća sagrađene dvije nove velike vojarne. Jedan od njih je Domobranska vojarna sagrađena 1895. godine na vanjskom rubu glasilice na jugozapadnoj strani Zvijezde, u današnjoj Domobranskoj ulici. Druga je tzv. vojarna broj 2. sagrađena 1896. godine na sjeveroistočnoj strani tvrđavskog opkopa. Njenom gradnjom je započelo ozbiljnije narušavanje naslijeđene cjelovitost povijesne cjeline Zvijezde.
- Tekstualna interpretacija:
  - o izmjena izgleda Zvijezde u 19. stoljeću

o gradnja dvije vojarne krajem 19. stoljeća

- Ilustracije i kartografija:

o prikaz novih kamenih podzida, kojima je zid obuhvatio fase i vrhove postojećih bastiona tako da ih je dijelom proširio u odnosu na stanje prije ovih zahvata (ukazivanje na razliku);

o prikaz lokacija vojarni

Razvoj izložka:

- Produkt dizajn (scenografija)
- Muzejske lutke
- Kostimografija
- Grafički dizajn
- Scenarij za postavljanje scene
- Fotografija
- Interpretacijski tekstovi
- Ilustracije

Interpretacijski izložak „Mir“

Vrsta:

Grafička mapa s izloškom

Tema:

Početak transformacije Zvijezde ka civilnoj građevini kakvu poznajemo danas.

Opis:

Od 19. stoljeća nadalje započinje transformacija Karlovca od vojnog prema civilnom gradu (uređenje šetališta). Budući da 19. stoljeće označava početka prevage civilnog života nad vojnom funkcijom Zvijezde, interpretacija donosi uvid u život civilnog stanovništva u Zvijezdi tijekom 19. stoljeća. Rekrea se scena sastanka Društva za poljepšanje grada Karlovca koje je značajno utjecalo na vizualni identitet grada (doba mira).

Izložak se sastoji od:

- **Grafičke mape:** prikazuje ilustriranu scenu sastanka Društva za poljepšanje grada Karlovca iz sredine 19. stoljeća.
- **Postament na kojem je postavljen 'Dnevnik mira':**
  - o Knjižni blok sadrži kratke tekstualne opise i ilustracije/skice koji interpretiraju trenutak vremena i osnivanje Društva za poljepšanje grada Karlovca. Dnevnik je ilustrirane prirode. Dnevnik je uvezan u tvrde korice, a njegov sadržaj je kombinacija teksta u formi bilješki, ilustracija i kartografije (izgledom i izrazom je bliži „scrapbooku“ o temi, nego pravom pisanom dnevniku).

o Ilustrirane teme u dnevniku:

- **Gospodarsko-civilni kontekst u Austro-ugarskoj Monarhiji i Karlovcu sredinom 19. st.:** Krajem 18. stoljeća, Karlovac postaje slobodni kraljevski grad (1781. godine). U prvoj polovini 19. stoljeća u Karlovcu su osnovane važne kulturne institucije, odraz geopolitičkih prilika u kojima je Osmansko Carstvo postupno postajala sve manja prijetnja. Prva polovica ovog stoljeća je zlatno doba Karlovca kada jačaju obrt i trgovina, a kreće i sve intenzivniji kulturni razvitak grada. Početkom 20. st. Karlovac je prema broju stanovnika i gospodarskom potencijalu bio treći grad u Hrvatskoj. Otvaraju se tiskare, osnovana je Narodna čitaonica, jedno od kulturnih žarišta grada Karlovca, a simboliku otvaranja grada vidimo kroz otvaranje Riječkih vrata koja je spajala Zvijezdu s Lujzijanskom cestom dalje za Rijeku. Grade se ceste i pruge te se Karlovac počinje širiti izvan Zvijezde, dok su unutar nje zadržane trgovina i obrti te javni i društveni sadržaji.
- Uređeno je Kružno šetalište sa stazom i stablima kojima je formiran prsten oko tvrđave i time je započelo transformiranje vojnog, obrambenog oboda tvrđave u civilnu zonu parkova i rekreacije koja se nastavila i u 20. stoljeću.
  - Tekstualna interpretacija:
    - o Karlovac postaje slobodni kraljevski grad (Povelja)
    - o Ukidanje Vojne krajine
    - o Razvoj kulturnih sadržaja (tiskare, umjetnička društva, knjižnice) i odjek ilirskog pokreta
    - o Kružno šetalište
  - Ilustracije i kartografija:

- o Povelja cara i kralja Josipa II. o uvrštenju Karlovca u red slobodnih kraljevskih gradova
- o Plan Karlovca iz 1862. god s ucrtanim Kružnim šetalištem
- o Prvo hrvatsko pjevačko društvo „Zora” (1892.) i Zorin dom

• **Društvo za poljepšavanje grada Karlovca:** U Karlovcu je 1886. godine osnovano Društvo za poljepšanje grada u čijem su odboru bili najistaknutiji Karlovčani toga vremena, a posebno se istaknuo umirovljeni pukovnik Josip Adžija. Idejna začetnica i osnivačica društva bila Terezija Reiner. Zadatak društva bio je uređenje gradskih parkova, kupališta i zelenih površina. Najvažniji doprinos Društva u uređenju grada je uređenje šetališta na sjeverozapadnoj strani nekadašnje tvrđave, uređenje cvijetnjaka, a dalje prema opkopu zasađen je peteroredni drvored divljeg kestena i lipa sa dvije paralelne šetnice. Na zapadnom kraju šetališta, na mjestu nekadašnjeg zbornog mjesta na skrivenom putu, bio je podignut glazbeni paviljon, a od tog je mjesta šetalište s trorednim drvoredom nastavljeno do današnje Tomislavove ulice. Šetalište je odmah postalo okupljalište svih građana Karlovca kao zona rekreacije i društvenih događanja. U vremenu koje slijedi Zvijezda prolazi transformaciju ka naselju po mjeri građanina, a ne vojnika. Nenaseljeni, zeleni obalni pojas rijeke Korana, nekad u funkciji obrane sada postaje javna rekreacijska zona, uređuje se Vrbanićev perivoj (1896.), otvara se gradsko kupalište (1895.), sagrađena je kupališna restauracija (1907.). Društvo je preteča modernih urbanističko-kulturnih udruga koji potiču oplemenjivanje prostora u svrhu ugodnog življenja i odraz je duha vremena i degradacija dominantno vojne naravi Zvijezde.

- Tekstualna interpretacija:
  - o Društvo za poljepšavanje Karlovca
  - o Terezija Reiner

- o General Josip Adžija
- Ilustracije i kartografija:
  - o Terezija Reiner
  - o General Josip Adžija
  - o Vrbanićev perivoj
  - o Oglasni stup (nacrt)
  - o Gradsko kupalište (stare fotografije)
  - o Drvoredi i novouređena šetališta

• **Razgradnja tvrđavinskog sustava na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće:** na početku 20. stoljeća grad se počeo širiti izvan tvrđave i sukladno tome otpočela je sustavnija razgradnja Zvijezde; ruše se zemljani bedemi, probijaju se ceste (Ruski put), ukinuta je zabrana izgradnje zgrada na bedemima i bastionima (1926.), planirana je daljnja razgradnja zemljanih ostataka tvrđave, trasiranje novih ulica i izgradnja novih objekata na izravnanom terenu njezinog oboda. Izravnani su i srušeni sjeverozapadni i jugozapadni dio zemljanih nasipa Kranjskog, Banskog i Koruškog bastiona. Tada je započela najznačajnija izgradnja u Zvijezdi 20. stoljeća i to izgradnjom niza stambeno- poslovnih objekata koji su u 20-tim i 30-tim godinama 20. stoljeća formirali nove ulice. Tom je izgradnjom oblikovano novo lice nekadašnje tvrđave prema vanjskim dijelovima grada.

- Tekstualna interpretacija:
  - o Razgradnja fortifikacijskih elemenata Zvijezde i formiranje „civilne“ Zvijezde

- o Regulatorna osnova Grada Karlovca (Grad Karlovac gruntovni vlasnik Zvijezde)
  - o Komparativni primjeri razgradnje: Beč, Pariz
- Ilustracije i kartografija:
  - o Današnji tlocrt Zvijezde u usporedi s podlogom iz 18. st.
  - o Ilustracije elemenata povezanih s industrijom Karlovca (pivovara, tvornica željezne robe, tvornica kože, tvornica glinene robe,)
  - o Ilustracije crkve sv. Ćirila i Metoda i kino Edisona

Razvoj izložka:

- Produkt dizajn (scenografija)
- Muzejske lutke
- Kostimografija
- Grafički dizajn
- Scenarij za postavljanje scene
- Fotografija
- Interpretacijski tekstovi
- Ilustracije

Interpretacijski izložak „Zvijezda od Kupe i Korane“

Vrsta:

Interaktivni izložak (multimedija, IT i AV, produkt, maketarstvo)

Tema:

Transformacija Zvijezde kroz povijest.

Opis:

Interaktivni izložak objašnjava i prikazuje razvojne faze i graditeljske pothvate na Zvijezdi kroz stoljeća i to sukladno geostrateškim promjenama kao i promjenama u tehnologiji ratovanja. Posjetitelji uče o transformaciji Zvijezde od vojne utvrde do urbanog središta grada, o Zvijezdi kao živom organizmu te elementima iz različitih povijesnih elemenata očuvanih u današnjoj Zvijezdi.

Izložak se sastoji od:

- Maketa:

- slijepa maketa Zvijezde s obrisima konfiguracije terena (rijeke Kupa i Korana); maketa se izrađuje prema obrisima iz 18. stoljeća uz dodatan prostor na kojima se u projekciji prikazuju rijeke Korana i Kupa

- Projekcija na maketu:

- Na maketi je moguće projicirati četiri različita scenarija:

o **Plavljenje Zvijezde:** plavljenje rijeka i uništavanje zemljanih bastiona bilo je goruće pitanje u Zvijezdi kroz cijelo 17. stoljeće sve do dramatičnog zaključka da je Zvijezda u ovoj formi neupotrebljiva i da je potrebno graditi novu, inovativnu tvrđavu (Orlica). Tek u 18. stoljeću, gotovo stoljeće i pol nakon gradnje, tvrđava je obzidana kamenim zidom 1739.-1740. Smjernice za izradu animacije plavljenja rijeka:

- Prikaz obuhvata Zvijezde prema nacrtima iz 1579. (Kartografski prikaz: 1579_KA_GPA Inl. CVII Nr. 07)
- Animirani prikaz rijeke Kupe i Korane s efektom presijavanja vode; na svakoj rijeci piše njeno ime
- Projicira se razorna poplava iz 1630. godine kad je cijelo naselje bilo u potpunosti potopljeno:
  - U središtu projekcije na maketi se ispisuje 1630. godina
  - Vode rijeka ulaze u tvrđavu (na mjestima gdje su gradska vrata) te se podiže razina vode unutar i izvan tvrđave, zemljani bastioni erodiraju (smanjuju se u određenoj mjeri jer ih uništava poplava) sve dok vode rijeke u potpunosti ne prekriju arhitektonske elemente (kuće, vojarne i bedeme) i godinu koja se u animaciji prikazuje; izlaskom rijeka iz korita nestaju imena rijeka iz animacije
  - Animacija potpuno potopljenog grada traje nekoliko sekundi s uključenim efektom uzburkanosti vode; potom počinje i smanjenje razine vode i povlačenje rijeka u korito u prvobitno stanje uz efekt presijavanja vode
  - Kad se rijeke povuku u korito prikazuju se oštećeni zemljani bastioni

o **Požari i druge nedaće u Zvijezdi:**

- Prikaz obuhvata Zvijezde prema nacrtima iz 1660. (Kartografski prikaz: 1660_ÖNB_Cod. 9225_Page_7)

- Projicira se razorni požar iz 1692. godine kada su izgorjele gotovo sve drvene kuće i gotovo čitav grad unutar tvrđave. Smjernice:
  - U središtu projekcije na maketi se ispisuje 1692. godina
  - Prikazuju se drvene kuće unutar Zvijezde te sakralni objekti
  - Požar počinje na jednom mjestu unutar grada i kroz nekoliko sekundi zahvaća cijelu unutarnju površinu
  - Animacija kako cijela Zvijezda gori traje nekoliko sekundi nakon koje plamen počinje popuštati; kako popušta plamen i smanjuje se zahvaćeno područje, tako se pokazuju čađavi ostaci nekadašnjih kuća, osim nekoliko kuća uz vojnu bolnicu
  - NU projekciji izgorjelih kuća, animira se trešnja (prikaz potresa koji je pogodio Karlovac 1700. godine); dok traje trešnja ispisuje se godina 1700.
  - Nakon trešnje, u projekciji dogorjelosti, crna boja se prelijeva preko unutrašnjosti Zvijezde; ispisuje se godina 1733. kad je grad pokorila „crna smrt“
  - Povlačenjem crne boje otkriva se novi tlocrt/izgled Zvijezde prema nacrtu iz 1752. godine (Kartografski prikaz: 1752_KA_GPA Inl. CVII Nr. 10) kako bi se posjetiteljima dalo do znanja da je nakon svih ovih promjena i odustajanjem od gradnje Orlice, moderniziran izgled Zvijezde
  - Potres i kuga su dodane animacije požarima na istoj projekcijskoj osnovi, kako bi se posjetiteljima dočarale nedaće u kojima se Zvijezda našla na pragu i početkom 18. stoljeća i zašto se krenulo u izgradnju Orlice

- o **Simulacija napada na Zvijezdu** i uloge pojedinih fortifikacijskih elemenata u obrani:
  - Prikaz prema nacrtima iz 1776. (Kartografski prikaz: 1776_KA_GPA Inl. CVII Nr. 40)
  - Smjernice za animacijski prikaz napada na Zvijezdu i pretpostavljenu obranu:
    - Distinkcija vojnih od civilnih objekata u Zvijezdi
    - Napad turske konjice i fortifikacijski element Zvijezde koji ih zaustavlja
    - Napad topovima i fortifikacijski element koji ih zaustavlja
    - Uzvratanje napadom topovima (označavanjem pozicija topova u Zvijezdi)
    - Označavanje slijepog puta i zbornog mjesta
    - Izlazak vojske iz grada (označavanje gradskih vrata)
    - Prikaz uloge opkopa i šančeva
    - Prikaz uloge bastiona
    - Simulacija napada razvija se prema pretpostavljenom scenariju, uz konzultacije stručnjaka povjesničara i Naručitelja. Prilikom razvoja projekcije, potrebno je uzeti u obzir razvoj ratne tehnologije datog vremena.
- o Građevinski razvoj i transformacija Zvijezde (od 16. do danas) sukladno ključnim promjenama u geostrategiji i tehnologiji (s prikazom uništenih struktura):

- Projekcija je kompilacija svih postojećih kartografskih planova Zvijezde sve do danas. Projekcija konturno prikazuje elemente s karata (arhitektura Zvijezde i civilne kuće) i njihovu izmjenu. Svako dodavanje ili reduciranje kontura donosi godinu ako je poznata i ime kartografa.
- Koriste se kartografski planovi koje je Gradski muzej Karlovac dostavio Izrađivaču.

- Upravljač za izmjenu projekcije:

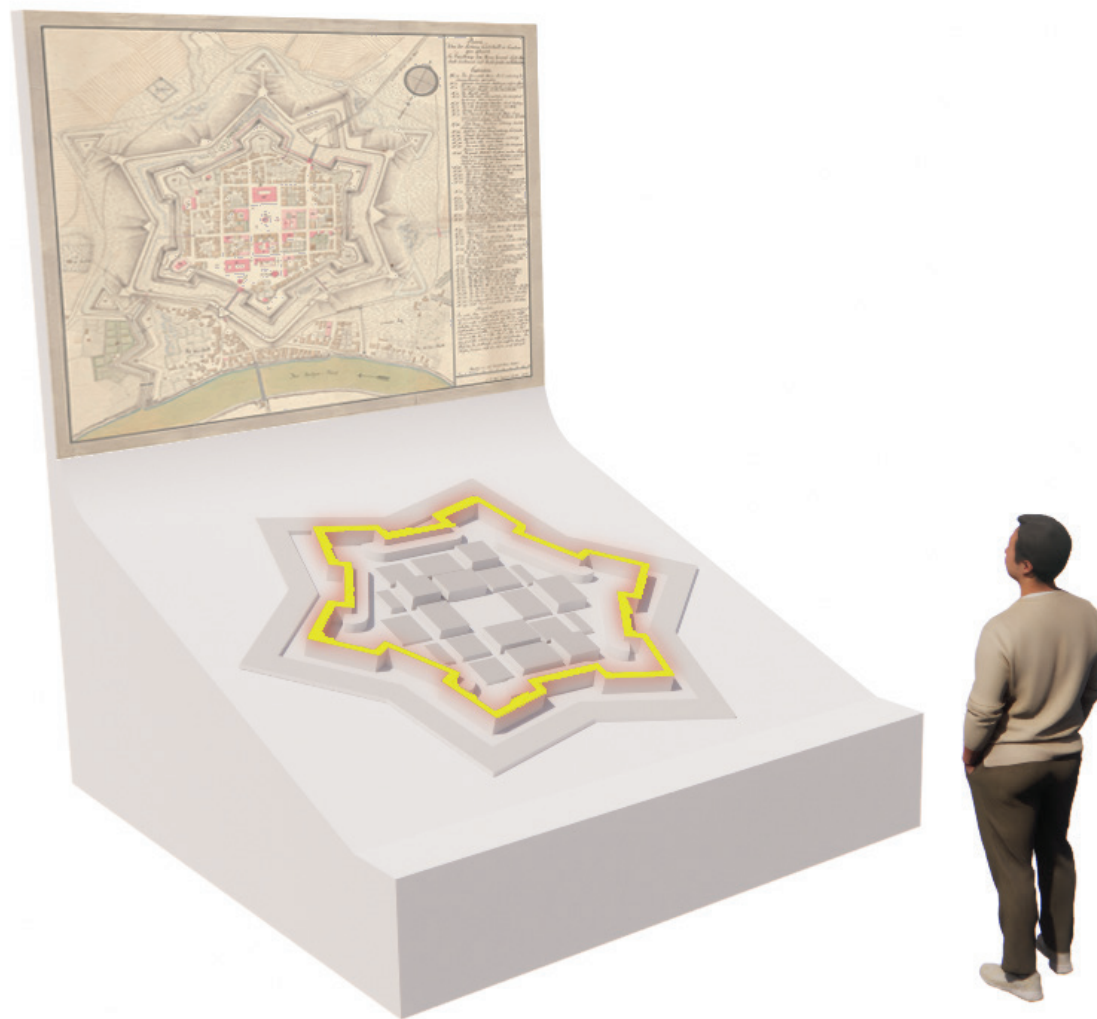
- o U blizini makete postavlja se postament s tabletom putem kojeg će posjetitelji moći odabrati/mijenjati željenu projekciju

- Pozadinska površina:

- o Na pozadinsku površinu iza makete postavlja se otiskana karta Zvijezde prema kojoj je napravljena slijepa maketa.

Razvoj izložka:

- Maketa
- Produkt dizajn
- IT i multimedija
- Scenariji za animacijske sadržaje
- Grafički dizajn
- Interpretacijski tekstovi
- Rasvjeta

Inkluzivna kampanja „Ti si Zvijezda ove priče“

Vrsta:

Serija grafičkih mapa

Opis:

Kampanja putem grafičkih mapa postavljenih po prostoru s kreativnom porukom i vizualom na temu principa Europske povelje o temeljnim pravima (dostojanstvo, sloboda, jednakost, solidarnost, prava građana, pravda).

Svaka grafička mapa interpretira po jedan princip Europske povelje i donosi prateći tekst koji počinje riječima „Imam pravo na ....“.

Tekstualna razrada i prateće fotografije sukladno kreativnom konceptu.

Razvoj izložka:

- Grafički dizajn
- Interpretacijski tekstovi

